

Мелешенко А. І.,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри «Іноземна філологія та переклад»,
Національний університет «Запорізька політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФРАНЦУЗЬКИХ ТЕХНІЧНИХ МЕТАФОР У СУЧАСНІЙ МУЛЬТИКУЛЬТУРНІЙ КОМУНІКАЦІЇ

У тезах розглядаються проблеми утворення класів зооморфних та антропологічних термінів-метафор французького науково-технічного дискурсу та виділені ознаки, за якими проходить їх диференціації. В основі багатьох термінів французького науково-технічного стилю лежать саме тропи, а саме: метафора та метонімія.

Були проаналізовані ознаки, за якими проходить їх диференціація у французькому науково-технічному дискурсі. У цьому дискурсі виділяються 2 класи технічних термінів та 10 підкласів: від антропологічних, рослинних до зооморфних. Проте найбільшим є корпус антропологічних термінів, який вказує на позначення деталей, механізмів, технічних приладів, утворених за рахунок зовнішньої схожості з органами та частинами людського тіла. В даному класі термінів кількість технічних метафор переважає кількість метонімій: *bras allongés*, *languette de tuyère*, *jambes rigides*, *jambes de force*, *bras de signalisation* (сигналізатор поворотів) – це метафори за подібністю форми або функції.

Терміни-метонімії характерні для антропологічного підкласу речей або інструментів: *pas cyclique* (метонімія за функціональною аналогією); *les lunettes* (держак) – метонімічний перенос за зовнішньою ознакою; *table de liage* (платформа); *siège* (сідло клапана); *chaise* (подушка-амортизатор) – частина цілого; *pied de tube* (обсадний башмак труби) – функціональна аналогія; *pied du bras* (опора стріли крану, опора укосини) – метонімія за суміжністю як частина конструкції.

Утворення термінів-метафор та метонімічних термінів, їх переклад на українську мову, часто супроводжується семантичними зрушеннями та асиметричною асоціативністю, які ще є мало дослідженими у сучасному французькому науково-технічному дискурсі. Ці зрушення при перекладі термінів з французької мови на українську, супроводжуються асиметричністю, тобто розширенням або звуженням поняття лексичної одиниці, або навіть синонімічною чи антонімічною заміною, метонімічними перенесеннями лексичного значення за

суміжністю, генералізацією та специфікацією концептуального поняття-терміна, асоціативністю терміна, прямою або оберненою, коли він утворюється на основі метонімії та інтуїтивної здогадки під час часткового або повного його порівняння з частинами людського тіла або тварини. Процеси, які відбуваються при утворенні термінів за допомогою троп, є досить цікавими, проте, не завжди добре висвітлені і не до кінця досліджені та пояснені у рамках концептуальної лінгвістики. До цього слід також додати, що не розроблена всеохоплююча парадигма функціонування термінів-метафор та термінів-метонімії французького науково-технічного дискурсу, не проведена остаточна диференціація та класифікація технічних термінів у французькій термінології, оскільки ці процеси утворення ще незавершені. Тому й можлива, на наш погляд, поява нових класів та підкласів термінів – тропів, про яких до цього мова ще не йшла. Прикладом цього є поява достатньо нового класу «рослинних» термінів-тропів. Розглянемо наступні терміни цього класу, такі як *arbre* та *tige*. *Arbre primaire/secondaire de la boîte à vitesse* (техн. первинний/вторинний вал коробки передач), а у загальноживаній мові *arbre*, означає «дерево». *Arbre moteur* (техн. привідний вал, ведучий вал), *l'arbre des tasseurs* (вал пакувальника, мотовило). Всі приклади цих рослинних термінів є метонімією, тому що «вал» у даному контексті є частиною обертового механізму більш загального устаткування. Таким же терміном-метонімією виступає і *arbre de la vis sans fin* (черв'ячний вал), тому що він також є частиною обертового механізму. Підсвідомо, по аналогії об'єктом порівняння виступає саме «дощовий черв'як», який не має ні голови ні хвоста, звідси й така його назва, яка нагадує нам саме форму черв'яка, але саме значення слова «черв'як» у даному контексті не вживається, тому переклад таких термінів часто побудовано на аналогії, семантичних зрушеннях та асиметрії, на лексико-семантичному аналізі компонентів значення слова. У наступному прикладі, не дивлячись на загальну основу цього терміна (*arbre*) з попередніми термінами, термін *arbre coudé* (кривошипний, колінчатий вал) є метафорою, тому що деталь (вал) при порівнянні нагадує за своєю формою «зігнутий лікоть людини», звідти стає зрозумілим, що ця ознака є ознакою подібності. Коли форма деталі порівнюється з зігнутим ліктем людини, то відбувається перенесення образу «ліктя» на конкретну річ – на «деталь» через подібність форми, тому ми вважаємо, що це метафоризація терміна за формою об'єкта. Наприклад, у «рослинному» терміні *tige* (росл. стовбур, стебло), а у технічному сенсі – стрижень, шпindel, шток, тобто прямий та міцний як стовбур дерева. Це метонімія за суміжністю ряду однакових деталей,

які відносяться до одного кола порівнянь (шпindel, шток). Цікавим є рослинний термін типу *belle-fleur* (надшахтний копер). Він поєднує у собі і квіти і їх оцінку.